

Prof. dr. Stane Granda – šestdesetletnik

Znanstveni svetnik redni profesor dr. Stane Granda se je rodil 8. aprila 1948 v Novem mestu. V rojstnem kraju je obiskoval osnovno šolo in gimnazijo, nato pa študiral zgodovino in sociologijo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani – diplomiral je leta 1973 pri akad. prof. dr. Franu Zwitteru iz problematike revolucionarnega leta 1848/49. Že v času študija je opozoril na svoj izjemni potencial, prejel je študentsko Prešernovo nagrado. Njegova prva zaposlitev je bila na takratnem Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja, kjer je služboval do leta 1978 kot asistent za agrarno zgodovino. V zadnjem letu službovanja na inštitutu je zagovarjal magistrsko nalogo *Obremenitev slovenskega kmeta z davki 1850-1914*.

V začetku leta 1979 se je zaposlil na Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa pri SAZU kot asistent za zgodovino Slovencev 19. stoletja in v prihodnjih letih napredoval do raziskovalnega svetnika. Sredi februarja 1995 je obranil disertacijo *Dolenjska v revolucionarnem letu 1848/49* in bil še istega leta izvoljen v naziv višji znanstveni sodelavec in leta 2000 v naziv znanstveni svetnik. Na Zgodovinskem inštitutu Milka Kosa se ukvarja s politično in socialno zgodovino Slovencev od srede 18. stoletja dalje.

Dr. Stane Granda je na novem delovnem mestu opravljal celo vrsto najodgovornejših upravnih funkcij: leta 1981 je bil imenovan za tajnika inštituta, istega leta pa je bil imenovan še za vršilca dolžnosti direktorja ZRC SAZU v ustanavljanju. Po ustanovitvi ZRC SAZU je postal pomočnik direktorja novega zavoda in to odgovorno funkcijo opravljal tri mandate. Ob tem je bil leta 1983 imenovan na mesto upravnika Zgodovinskega inštituta Milka Kosa, kjer je nasledil akademika dr. Frana Zwittera.

Dr. Granda je izjemno dejaven tudi kot urednik in član uredniških odborov večjih zgodovinskih publikacij: že kot mlad asistent je leta 1974, samo leto po prihodu na Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, prevzel uredništvo revije *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, ki jo je urejal do leta 1978. Med leti 1987-2000 je urejal še znanstveno revijo *Kronika* – od leta 1976 je član njenega uredniškega odbora; od leta 2006 pa tudi član uredniškega odbora revije *Studia historica Slovenica*. Poleg tega je bil od prvega zvezka med uredniki strokovnih področij (zgodovina do 1918) *Enciklopedije Slovenije* in eden od urednikov *Slovenske kronike XIX. stoletja*.

Od leta 1996 je v dveh mandatih vodil Zvezo zgodovinskih društev Slovenije in bil naslednja dva mandata še njen podpredsednik. V času svojega predsednikovanja je organiziral odmevna zborovanja, leta 1998 v Izoli (*Množične smrti na Slovenskem*) in leta 2000 na Rogli (*Temeljne prelomnice preteklih tisočletij*). V tem času je organiziral tudi dva odmevna simpozija: leta 1998 v Mariboru (*Slovenija 1848-1998: iskanje lastne poti*) in leta 2001 v Brežicah (*Slovenska osamosvojitve 1991*).

Raziskovalno delo dr. Grande lahko razdelimo na več sklopov. Njegova osrednja pozornost je namenjena proučevanju problematike revolucionarnega leta 1848. Poleg tega pa se ukvarja še z raziskovanjem gospodarske zgodovine in cerkvene zgodovine. Je avtor ali soavtor treh znanstvenih monografij: *Dolenjska v revolucionarnem letu 1848/49*; ter *Prva odločitev Slovencev za Slovenijo : dokumenti z uvodno študijo in osnovnimi pojasnili*, v soavtorstvu pa je objavil še monografijo *Škofija Novo mesto : onim pri Bogu, sebi in zanamcem*. Prav tako je avtor osmih strokovnih monografij, zadnja *Slovenija : pogled na njeno zgodovino*, je izšla v letošnjem letu tudi v angleškem jeziku. V soavtorstvu je objavil še štiri strokovne monografije. Poleg monografskih objav je dr. Granda avtor 26 izvirmih znanstvenih

člankov in 40 samostojnih znanstvenih sestavkov ali poglavij v monografskih publikacijah, poleg tega pa še dveh preglednih in cele vrste strokovnih ter poljudnih člankov. Izjemno aktivno se udeležuje tudi simpozijev: izpod njegovega peresa je izšlo 31 znanstvenih in 11 strokovnih prispevkov, 32 referatov pa ni objavljenih. Objavil je še 74 prispevkov v *Kroniki XIX. stoletja* in 62 v *Enciklopediji Slovenije*. Sam za svoj največji raziskovalni dosežek šteje odkritje slovenskih političnih peticij iz leta 1848 v dunajskem arhivu.

Dr. Granda je aktiven tudi na pedagoškem področju in je honorarni predavatelj na Fakulteti za upravo Univerze v Ljubljani, kjer predava predmet Zgodovina javne uprave na Slovenskem, poleg tega pa predava še Pravno zgodovino na Fakulteti za humanistiko Univerze v Novi Gorici. Bil je mentor in somentor na doktorskem študiju, poleg tega pa mentor pri več diplomskih nalogah. Na Univerzi v Novi Gorici je bil izvoljen v naziv rednega profesorja. Leta 1999 je v soavtorstvu napisal učbenik za 3. razred gimnazij, ki je izšel v več ponatisih.

Dr. Granda je v vseh letih svoje raziskovalne kariere aktivno sodeloval v različnih organih takratne Raziskovalne skupnosti Slovenije, od leta 2006 pa je član Upravnega odbora Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Je član Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje in predsednik komisije za učbenike. V začetku leta 2006 je postal predsednik Programskega sveta RTV, poleg tega je član različnih civilnih organizacij in ustanov.

Akademski opus jubilanta je zelo širok – opravljal je celo vrsto najodgovornejših upravnih funkcij, dejaven pa je tudi v raziskovalni sferi. Njegovo raziskovalno delo je izjemno bogato in ga uvršča med najuglednejše slovenske zgodovinarje. Poleg primarne raziskovalne dejavnosti se preizkuša tudi kot pedagog in slovi med svojimi študenti po velikem znanju in priljubljenosti.

Dr. Stane Granda je izjemno družbeno aktiven, javno deluje s pozicij krščanskega socializma v socialnem, ne Kocbekovem smislu. Posebej pa je potrebno poudariti njegovo aktivno udeležbo v Vojni za Slovenijo 1991. leta.

Dr. Grando sem spoznal na Napotnikovem simpoziju v Rimu, kjer je name, takrat mladega asistenta, naredil velik vtis – zanimivi pogovori in zgodovinske debate so se na vrtu Slovenicuma večkrat zavlekli pozno v noč. Najino sodelovanje se je poglobilo leta 1998, ko je Stane Granda, kot takratni predsednik Zveze zgodovinskih društev, s svojo avtoriteto podprl ustanovitev Zgodovinskega društva dr. Franca Kovačiča v Mariboru in veliko pripomogel, da smo društvo poimenovali po začetniku znanstveno-raziskovalnega dela na Spodnjem Štajerskem dr. Francu Kovačiču. Prvi velik skupni projekt je bilo znanstveno posvetovanje »*Slovenija 1848-1998*« : *iskanje lastne poti* leta 1998 v Mariboru, kasneje pa je dr. Granda sodeloval v skoraj vseh projektih našega društva.

Uglednemu kolegu in prijatelju želimo veliko uspehov na raziskovalnem področju, delovne energije, predvsem pa veliko zdravja, da bo lahko uresničil vse načrte in dosegel zastavljene cilje.

D a r k o F r i š